

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนริมคลอง เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภอมัญพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนริมคลองเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง 2) เพื่อสำรวจชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภอมัญพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และ3) เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านความหลากหลายชนิด ของนกและพันธุ์ไม้ริมคลองไปใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการนำจำนวนประชากรทั้งหมดมาคำนวณตามสูตรของ Toro Yamane ซึ่งจะได้กลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในตำบลบางนางลี่ อำเภอมัญพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 580 ครัวเรือน ใน 5 หมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านคลองโพธิ์ มี 75 ครัวเรือน ทำการสุ่มตัวอย่างมา 31 ครัวเรือน หมู่ที่ 2 บ้านคลองเป้ง มี 106 ครัวเรือน ทำการสุ่มตัวอย่างมา 43 คน หมู่ที่ 3 บ้านคลองบางแค มี 79 ครัวเรือน ทำการสุ่มตัวอย่างมา 33 ครัวเรือน หมู่ที่ 4 บ้านคลองบางแค มี 169 ครัวเรือน ทำการสุ่มตัวอย่างมา 68 ครัวเรือน และ หมู่ที่ 5 บ้านคลองโพพงพาง มี 151 ครัวเรือน ทำการสุ่มตัวอย่างมา 62 ครัวเรือน รวมประชากรทั้งสิ้น 580 ครัวเรือน ทำการสุ่มตัวอย่างมา 237 ครัวเรือน

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น เครื่องมือเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

5.2.1 เครื่องมือเชิงปริมาณ

เครื่องมือเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามประชากรของตำบลบางนางลี่ อำเภอมัญพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 5 หมู่บ้าน คือ จำนวน 237 คน ด้วยการใช้แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของประชากรในชุมชน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ และสถานภาพในชุมชน

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมในชุมชน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชน

3.1 กลุ่มตัวอย่าง กา เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง

ช่องที่ ใช้ ให้คะแนนข้อละ 1 คะแนน

ช่องที่ ไม่ใช่ ให้คะแนนข้อละ 0 คะแนน

3.2 เกณฑ์การพิจารณาการจัดกลุ่มความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ที่พิจารณาจากค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

0 - 5 คะแนน หมายถึง ความรู้น้อย

6 - 8 คะแนน หมายถึง ความรู้ปานกลาง

9 - 10 คะแนน หมายถึง ความรู้มาก

ตอนที่ 4 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เป็นมาตรวัดแบบให้คะแนน (Likert's Scale) โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนนเป็น 4 ระดับ ดังนี้

เข้าร่วมเป็นประจำ ให้ 3 คะแนน (5 ครั้งขึ้นไป / กิจกรรมทั้งหมด)

เข้าร่วมบ่อยครั้ง ให้ 2 คะแนน (3 - 4 ครั้ง / กิจกรรมทั้งหมด)

เข้าร่วมนานๆ ครั้ง ให้ 1 คะแนน (1 - 2 ครั้ง / กิจกรรมทั้งหมด)

ไม่เคยเข้าร่วม ให้ 0 คะแนน (ไม่มีการเข้าร่วมในกิจกรรมทั้งหมด)

เมื่อรวบรวมข้อมูล และแจกแจงความถี่แล้ว จะแบ่งระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ของประชากร 4 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

อันดับภาคชั้น = คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด

จำนวนชั้น

= 3-0

4

= 0.75

จากเกณฑ์ดังกล่าวสามารถแบ่งความหมายของระดับคะแนนได้ ดังนี้

ระดับคะแนน 2.26 - 3.00 ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้หายาก เป็นประจำ

ระดับคะแนน 1.51 - 2.25 ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ชายคลอง บ่อยครั้ง

ระดับคะแนน 0.76 - 1.50 ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ชายคลอง นานๆครั้ง

ระดับคะแนน 0.00 - 0.75 ระดับ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ชายคลอง ที่ไม่เคยเข้าร่วมเลย

ตอนที่ 5 เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนริมคลอง เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง เป็นคำถามปลายเปิดให้เขียนข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนริมคลอง เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

2. ศึกษาปริมาณ ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนริมคลอง เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

3. กำหนดประเด็นขอบเขตของคำถาม ทั้งตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม

4. สร้างแบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนริมคลอง เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

5. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) เพื่อคัดเลือกและปรับปรุงข้อความให้สอดคล้องกับนิยามที่กำหนดไว้ โดยข้อความทั้งหมดต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการคัดเลือกแล้วในข้อ 5 ไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย จำนวน 30 คน นำผลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87

7. จัดพิมพ์แบบสอบถาม เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัย

5.2.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

1. การสนทนากลุ่ม โดยใช้คำถามที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นคำถามปลายเปิด จะถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนริมคลอง เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน จากนั้นนำเครื่องไปทดสอบกับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มประชากรกลุ่มตัวอย่าง เพื่อดูความชัดเจนของข้อคำถาม ปฏิกริยาของผู้ตอบ และความต่อเนื่องของเนื้อหา โดยสนทนากลุ่มจะมีการบันทึกเสียง เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง

2. การสัมภาษณ์ โดยใช้คำถามที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นคำถามปลายเปิด จะถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนริมคลอง เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม กับผู้นำชุมชน กรรมการชุมชนและเจ้าหน้าที่องค์กรบริหารส่วนตำบล

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ

1.1 เก็บข้อมูลโดยใช้ทำการสำรวจชนิดนกทั้ง 3 คลอง ของตำบลบางนางลี่ ได้แก่ คลองบางแค คลองโพรงพาง และคลองบางนางลี่

1.2 เก็บข้อมูลโดยใช้ทำการสำรวจพันธุ์ไม้ริมคลอง ทั้ง 3 คลอง ของตำบลบางนางลี่ ได้แก่ คลองบางแค คลองโพรงพาง และคลองบางนางลี่

2) ข้อมูลทุติยภูมิ

รวบรวมข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.4 ขั้นตอนและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการดังนี้

ในการวิจัยครั้งนี้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้การหาความถี่ และค่า

ร้อยละ จำแนก เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน และสถานภาพในชุมชน เพื่อใช้ในการนำเสนอและอธิบายปัจจัยส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมป่าชายคลอง
 2.1 หาค่าร้อยละ (percentage) ใช้ในการอธิบายสภาพแวดล้อมของ พื้นที่
 ชายคลอง

2.2 ค้นหาและตรวจสอบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน
 ริมคลอง เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา
 จังหวัดสมุทรสงคราม

ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชน

3.1 หาค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้ใน
 การอธิบายความรู้สภาพแวดล้อมในชุมชนริมคลอง

3.2 ค้นหาและตรวจสอบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนริม
 คลอง เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา
 จังหวัดสมุทรสงคราม

ตอนที่ 4 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

4.1 หาค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้ในการ
 อธิบายการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

4.2 ค้นหาและตรวจสอบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนริม
 คลอง เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา
 จังหวัดสมุทรสงคราม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1) ค่าร้อยละ (Percentage) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS

2) คะแนนเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตร (ประคอง กรวรรณสูตร, 2542) ดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

\bar{X} คือ ค่าคะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ คือ ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N คือ จำนวนผู้เรียน

3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) (ประคอง กรรณสูตร, 2542) ดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum X^2}{N} - \left[\frac{\sum X}{N}\right]^2}$$

S.D. คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง

X คือ คะแนนของกลุ่มตัวอย่าง

$\sum X$ คือ ผลรวมของคะแนน

$\sum X^2$ คือ ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

N คือ จำนวนข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาในการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ หลังจากนั้นได้นำการจดบันทึกข้อมูลและเทปบันทึกมาวิเคราะห์ประกอบ รวมทั้งการศึกษาค้นคว้า ทั้งการบันทึกจำนวนชนิดนก และชนิด พันธุ์ไม้ บริเวณป่าชายคลองในเส้นทางล่องเรือชมธรรมชาติ มาวิเคราะห์ข้อมูลและนำผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมาใช้ประกอบกับข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนริมคลอง เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

5.5 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของป่าชายคลองในชุมชน

1.1 การสอบถามประชากรกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของพันธุ์ไม้ในชุมชนทั้ง 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านคลองโพธิ์ หมู่ที่ 2 บ้านคลองเป้ง หมู่ที่ 3 บ้านคลองบางแค หมู่ที่ 4 บ้านคลองบางแค และหมู่ที่ 5 บ้านคลองโพธิ์ ส่วนใหญ่จะพบพันธุ์ไม้ริมคลองประเภทต้นจากมาก คิดเป็น ร้อยละ 45.2, 39.5, 21.2, 48.5 และ 41.9 ตามลำดับ

1.2 การสอบถามประชากรกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับชนิดนกในชุมชนทั้ง 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 2 บ้านคลองเป้ง หมู่ที่ 3 บ้านคลองบางแค หมู่ที่ 4 บ้านคลองบางแค และหมู่ที่ 5 บ้านคลองโพธิ์ ส่วนใหญ่จะพบชนิดนกบริเวณริมคลองประเภทนกแก้ว บ่อยมาก คิดเป็น ร้อยละ 55.8, 45.5, 33.8 และ 43.5 ตามลำดับ ส่วน หมู่ที่ 1 บ้านคลองโพธิ์ ส่วนใหญ่จะพบชนิดนกชายคลองประเภทนกกินเปี้ยว บ่อยมาก คิดเป็นร้อยละ 67.7

1.3 ประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านคลองโพธิ์ หมู่ที่ 2 บ้านคลองเป้ง หมู่ที่ 3 บ้านคลองบางแค หมู่ที่ 4 บ้านคลองบางแค และหมู่ที่ 5 บ้านคลองโพพงพาง ส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในลำคลองเพื่อการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 100.0, 58.1, 54.5, 61.8 และ 54.8 ตามลำดับ

1.4 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ในหมู่ที่ 1 บ้านคลองโพธิ์ หมู่ที่ 4 บ้านคลองบางแค แสดงความคิดเห็นว่าสาเหตุที่ทำให้พันธุ์ไม้และชนิดนกบริเวณริมคลองลดลง ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการใช้สารเคมีในการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 45.1 และ 38.2 ตามลำดับ ส่วนหมู่ที่ 2 บ้านคลองเป้ง และ หมู่ที่ 3 บ้านคลองบางแค แสดงความคิดเห็นว่าสาเหตุที่ทำให้พันธุ์ไม้และชนิดนกบริเวณริมคลองลดลง ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากตลิ่งริมคลองพัง คิดเป็นร้อยละ 39.6 และ 33.3 ตามลำดับ และหมู่ที่ 5 บ้านคลองโพพงพาง แสดงความคิดเห็นว่าสาเหตุที่ทำให้พันธุ์ไม้และชนิดนกบริเวณริมคลองลดลง ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากน้ำเน่าเสีย คิดเป็นร้อยละ 33.9

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน ประชากรกลุ่มตัวอย่างในชุมชน ทั้ง 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านคลองโพธิ์ หมู่ที่ 2 บ้านคลองเป้ง หมู่ที่ 3 บ้านคลองบางแค หมู่ที่ 4 บ้านคลองบางแค และหมู่ที่ 5 บ้านคลองโพพงพาง ส่วนใหญ่มีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 93.2, 98.6, 96.7, 96.9 และ 96.1 ตามลำดับ

3. ความคิดเห็นและระดับการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

3.1 การมีส่วนร่วมการตัดสินใจในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

3.1.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ประชากรกลุ่มตัวอย่างในหมู่ที่ 1 บ้านคลองโพธิ์ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในด้านร่วมเสนอความคิดเห็นกับเพื่อนบ้านและผู้นำชุมชนในการกำนดขยะมูลฝอยให้เป็นระบบ ด้านเข้าร่วมประชุมเพื่อออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการทิ้งขยะและการเก็บขยะของชุมชน ด้าน ร่วมเสนอความคิดเห็นกับเพื่อนบ้านและผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ความหลากหลายของพันธุ์ไม้และชนิดนก และด้านร่วมเสนอความคิดเห็นและการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมริมคลองบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 2.13$, S.D =0.92) ,($\bar{X} = 2.13$, S.D =0.86), ($\bar{X} = 2.13$, S.D =0.86) , และ ($\bar{X} = 2.13$, S.D =0.92) ประชากรกลุ่มตัวอย่างในหมู่ที่ 2 บ้านคลองเป้ง ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในด้านร่วมเสนอความคิดเห็นกับเพื่อนบ้านและผู้นำชุมชนในการบำบัดน้ำทิ้งจากครัวเรือนให้เป็นระบบเป็นประจำ ($\bar{X} = 2.93$, S.D =0.96) ประชากรกลุ่มตัวอย่างในหมู่ที่ 3 บ้านคลองบางแค ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในด้านเข้าร่วมประชุมกับผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่รัฐในการวางแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน ด้านเข้าร่วมประชุมเพื่อออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการทิ้งขยะและการเก็บขยะ

ของชุมชน และ เข้าร่วมประชุมเพื่อออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการดูแลความสะอาดแหล่งน้ำในคลองร่วมกัน บ่อยครั้ง ($\bar{X} = 2.21$, S.D = 1.08), ($\bar{X} = 2.13$, S.D = 1.02) และ ($\bar{X} = 2.13$, S.D = 1.02) ประชากรกลุ่มตัวอย่างในหมู่ที่ 4 บ้านคลองบางแค ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในด้านร่วมเสนอความคิดเห็นในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม บ่อยครั้ง ($\bar{X} = 1.91$, S.D = 0.89) ประชากรกลุ่มตัวอย่างในหมู่ที่ 5 บ้านคลองโพพงพาง ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในทุกด้าน ระดับบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 1.92$, S.D = 0.98), ในภาพรวม พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่าง หมู่ที่ 2 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับสูงกว่า หมู่อื่นๆ ($\bar{X} = 2.85$, S.D = 0.93)

3.1.2 ระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของประชากรในชุมชนริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม อยู่ในระดับบ่อยครั้ง

3.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม

3.2.1 ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม

ประชากรกลุ่มตัวอย่างในหมู่ที่ 1 บ้านคลองโพธิ์ หมู่ที่ 3 บ้านคลองบางแค หมู่ที่ 4 บ้านคลองบางแค และหมู่ที่ 5 บ้านคลองโพพงพาง ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานกิจกรรมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในด้านช่วยประชาสัมพันธ์ และบอกเพื่อนบ้านไม่ให้ทิ้งขยะ และปล่อยน้ำเสียลงคลองในระดับประจำ ($\bar{X} = 2.35$, S.D = 0.95), ($\bar{X} = 2.55$, S.D = 0.97) และ ($\bar{X} = 2.44$, S.D = 0.86) ตามลำดับ ประชากรกลุ่มตัวอย่างในหมู่ที่ 2 บ้านคลองเป้ง ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานกิจกรรมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในด้านเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมริมคลองร่วมกับเพื่อนบ้านและผู้นำชุมชนในระดับประจำ ($\bar{X} = 2.95$, S.D = 0.75) ในภาพรวม พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่าง หมู่ที่ 2 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการปฏิบัติงานกิจกรรมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับสูงกว่าหมู่อื่นๆ ($\bar{X} = 2.83$, S.D = 0.79)

3.2.2 ระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมของประชากรในชุมชนริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม อยู่ในระดับประจำ

3.3 การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

3.3.1 ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

ประชากรกลุ่มตัวอย่างในหมู่ที่ 1 บ้านคลองโพธิ์ หมู่ที่ 3 บ้านคลองบางแค และหมู่ที่ 4 บ้านคลองบางแค ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ในการพัฒนา

สิ่งแวดล้อมในด้านมีรายได้จากการคัดแยกขยะเพื่อนำไปขายและแปรรูปในระดับประจำและบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 2.35$, S.D =0.87), ($\bar{X} = 2.36$, S.D =1.14) และ ($\bar{X} = 2.03$, S.D =0.91) ตามลำดับ ประชากรกลุ่มตัวอย่างในหมู่ที่ 2 บ้านคลองเป็ง และหมู่ที่ 5 บ้านคลองโพงพาง ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในด้านร่วมได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ในระดับประจำ ($\bar{X} = 2.98$, S.D =0.74) และ ($\bar{X} = 2.29$, S.D =0.90) ในภาพรวม พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่าง หมู่ที่ 2 มีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับสูงกว่าหมู่อื่นๆ ($\bar{X} = 2.61$, S.D =0.87)

3.3.2 ระดับการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมในการในการ ได้รับผลประโยชน์ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของประชากรในชุมชนริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภอลำปำ จังหวัดสมุทรสงคราม อยู่ในระดับบ่อยครั้ง โดยในส่วนของกรมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และการได้รับผลประโยชน์จากการปฏิบัติตามกฎระเบียบของท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติริมคลอง อยู่ในระดับประจำ

3.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

3.4.1 ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ประชากรกลุ่มตัวอย่างในหมู่ที่ 1 บ้านคลอง ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในประเมินผลการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในด้านการให้ข้อมูลและความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมในระดับประจำ ($\bar{X} = 2.29$, S.D =0.93) ประชากรกลุ่มตัวอย่างในหมู่ที่ 2 บ้านคลองเป็ง หมู่ที่ 3 บ้านคลองบางแค หมู่ที่ 4 บ้านคลองบางแค และหมู่ที่ 5 บ้านคลองโพงพาง ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในด้านร่วมติดตามผลการเข้าร่วมของชุมชนในกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม ในระดับประจำและบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 2.81$, S.D =0.85), ($\bar{X} = 2.12$, S.D =0.96), ($\bar{X} = 2.10$, S.D =0.90), และ ($\bar{X} = 2.12$, S.D =0.91) ตามลำดับ ในภาพรวม พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่าง หมู่ที่ 2 มีส่วนร่วมในการประเมินผลในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับสูงกว่า หมู่อื่นๆ ($\bar{X} = 2.75$, S.D =0.82)

3.4.2 ระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของประชากรในชุมชนริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภอลำปำ จังหวัดสมุทรสงคราม อยู่ในระดับบ่อยครั้ง

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในชุมชนริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภอลำปำ จังหวัดสมุทรสงคราม

1. ในด้านปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ของท่าน คือ ประชาชนบางส่วนจะไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนเนื่องจากมีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับช่วงที่จัดประชุมเพื่อจัดกิจกรรมบางครั้งจะตรงกับวันทำงานจึงไม่สะดวกในการเข้าร่วมประชุม ซึ่งบางครั้งก็จะส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุม นอกจากนี้ก็จะพบปัญหาการติดต่อสื่อสารบางครั้งไม่ทั่วถึง แต่ถ้าได้รับข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และถ้าไม่ติดภาระกิจก็จะเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมการเก็บขยะผักตบชวาในลำคลอง

2. ในด้านข้อเสนอแนะในการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและพัฒนา คือ ควรมีการประชุมสัมพันธัมกับบ้าน โดยผู้นำชุมชนแจ้งข้อมูลข่าวสารกับคณะกรรมการชุมชนและคณะกรรมการชุมชนแจ้งต่อตามบ้านหรือขอความร่วมมือให้เพื่อนบ้านที่ได้รับข่าวสารข้อมูลแจ้งต่อเพื่อนบ้านให้ทราบข้อมูลข่าวสารกิจกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

3. ในด้านสาเหตุที่ทำให้ท่านเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุม คือ ส่วนใหญ่ต้องการให้สภาพแวดล้อมในชุมชนสะอาด ทั้งในลำคลอง สภาพความหลากหลายชนิดของนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง การทำสวนผลไม้ปลอดสารเคมี เพื่อให้ภูมิทัศน์สองฝั่งคลองในชุมชนร่มรื่นสวยงามมีความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้อันจะเป็นสิ่งดึงดูดและสร้างสีสันชายคลองให้สวยงามเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางล่องเรือชมธรรมชาติ

4. ในด้านกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่ท่านเข้าร่วมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำและความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง คือ กิจกรรมการเก็บขยะ ผักตบชวา สาหร่ายในลำคลอง กิจกรรมการปลูกต้นไม้ การไม่ทิ้งขยะและปล่อยน้ำทิ้งลงในลำคลอง และการใช้ปุ๋ยชีวภาพในส่วนผลไม้

5. ในด้านประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง คือ ทำให้ลำคลองในชุมชนมีทัศนียภาพที่สวยงามเหมาะแก่การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อศึกษาชนิดนกและพันธุ์ไม้ชายคลอง นอกเหนือจากกิจกรรมท่องเที่ยวชมหิ่งห้อยและกิจกรรมไหว้พระ ในเส้นทางล่องเรือในลำคลอง

6. ในด้านกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมในลำคลอง และกิจกรรมอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพบริเวณริมคลองที่ควรดำเนินการในชุมชน ได้แก่ กิจกรรมการเก็บขยะ ผักตบชวา สาหร่าย ในลำคลอง กิจกรรมการอบรมติดตั้งถังดักไขมันในครัวเรือน กิจกรรมการแปรรูปผักตบชวาเป็นผลิตภัณฑ์ กิจกรรมการอบรมทำปุ๋ยชีวภาพ กิจกรรมการรณรงค์การทำสวนผลไม้ปลอดสารเคมี กิจกรรมการคัดแยกขยะ กิจกรรมการแปรรูปขยะรีไซเคิลเป็นผลิตภัณฑ์ กิจกรรมการอนุรักษ์ชนิดนกและพันธุ์ไม้ชายคลอง และ

กิจกรรมการสำรวจชนิดนกและพันธุ์ไม้ชายคลองเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำฐานข้อมูล
ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

7. การสำรวจชนิดนก บริเวณริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัด
สมุทรสงคราม

พบชนิดนกชายคลอง จำนวน 53 ชนิด ซึ่งทั้งคลองบางแค คลองโพรงพาง และคลองบาง
นางลี่ จะพบชนิดนกชายคลองจำนวน 50, 35 และ 43 ชนิดตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 94.34 , 66.04 และ
81.13 โดยจะพบชนิดนกชายคลองในคลองบางแคมากกว่าคลองอื่นๆ โดยมีนกชนิดเด่นคือ นกกินเปี้ยว
นกยางเปี้ยว นกยางกรอกพันธุ์ชวา นกยางเขียว นกกวัก นกกระปูดใหญ่ นกปรอดสวน นกกินปลีอกเหลือง
นกอีแพรดแถบอกดำ และนกจาบคาหัวเขียว

8. การสำรวจพันธุ์ไม้ชนิดเด่น บริเวณริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัด
สมุทรสงคราม

พบพันธุ์ไม้ริมคลองชนิดเด่น จำนวน 19 ชนิด ซึ่งทั้งคลองบางแค คลองโพรงพาง และคลองบางนาง
ลี่ จะพบพันธุ์ไม้ริมคลองจำนวนชนิดใกล้เคียง คือ 19 , 18 และ 19 ชนิดตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 100,
94.74 และ 100 โดยจะมีพันธุ์ไม้ชนิดเด่นคือ ลำพู โกงกางใบเล็ก จาก แคะทะเล ปอทะเล ปรงทะเล เหงือก
ปลาหมอ และเบญจมาศทะเล

5.6 อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนริมคลอง เพื่อ
อนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัด
สมุทรสงคราม จะดำเนินการได้ต้องอาศัยปัจจัยเกื้อหนุน หลายด้าน ทั้งด้านประชากรในชุมชนต้องมีความรู้
ความเข้าใจในด้านสิ่งแวดล้อม ต่อความหลากหลาย ของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ซึ่งเป็นลักษณะเด่น
ของระบบนิเวศชายคลอง ของ ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ที่มีลักษณะเด่นทาง
ภูมิศาสตร์ของพื้นที่ ที่มีคลองล้อมรอบตำบล ทั้งคลองบางแค คลองโพรงพาง และคลองบางนางลี่ ที่เป็น
เส้นทางล่องเรือชมธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ วีระ เทพภรณ์ (2549) ที่ได้กล่าวไว้ว่าบริเวณชายคลองจะมี
พันธุ์ไม้หลัก อยู่ 4 สกุล คือ จาก โกงกาง แสม ลำพู นอกจากนี้ยังมีพันธุ์พืชอื่นๆ ได้แก่ ต้นตีนเป็ด ต้น
โพทะเล ต้นปรง ต้นเหงือกปลาหมอ เป็น และ นกบริเวณป่าชายคลอง ได้แก่ นกยางเปี้ยว นกกระจุยธรรมดา
นกกินเปี้ยว เป็นต้น อีกทั้งทุกองค์กรและชุมชนต้องมีบทบาทหน้าที่และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม
เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ คำกล่าวของ โคเฮน และ อัฟฮอฟฟ์ (Cohen &
Upholf : 1980 อ้างอิงจาก ประสบสุข ดีอินทร์ : 2531) ซึ่งได้แบ่งชนิดของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ชนิด

คือ 1)การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจลงมือปฏิบัติการ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และประสานความร่วมมือ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefit) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัสดุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) และผลการศึกษาของ ธวัช สิทธิกิจโยธิน (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน กรณีศึกษา ตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงครามพบว่าการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนการจัดการมีส่วนร่วม 3 ด้าน คือ ด้านร่วมแสดงความคิดเห็น ด้านร่วมทำโครงการ และด้านร่วมปฏิบัติตามโครงการและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำให้เกิดความแตกต่างในการมีส่วนร่วมการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน และเป็นไปตามหลักการอนุรักษ์ ตามแนวความคิดของจางง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ (2541 : 104) ได้สรุปหลักการอนุรักษ์ไว้ดังนี้

หลักการที่ 1 : การใช้แบบยั่งยืน

ทรัพยากรทุกประเภททุกกลุ่มต้องมีการใช้แบบยั่งยืน (Sustainable utilization) ซึ่งต้องมีการวางแผนการใช้ตามสมบัติเฉพาะตัวของทรัพยากร พร้อมทั้งมีการเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสม ที่จะใช้ทรัพยากรที่เหมาะสมกับชนิดทรัพยากร ปริมาณการเก็บเกี่ยวเพื่อการใช้ ช่วงเวลาที่จะนำมาใช้ และกำจัด / บำบัดของเสียและมลพิษให้หมดไป หรือเหลือน้อยไม่มีพิษภัย

หลักการที่ 2 การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเมื่อมีการใช้แล้วย่อมเกิดการความเสื่อมโทรม เพราะใช้เทคโนโลยีไม่เหมาะสม เก็บเกี่ยวเกินความสามารถในการปรับตัวของระบบมีสารพิษเกิดขึ้น เก็บเกี่ยวบ่อยเกินไป และไม่ถูกต้องตามกาลเวลา จำเป็นต้องทำการฟื้นฟูอย่างดีเสียก่อน จนทรัพยากร / สิ่งแวดล้อมๆ ดังตัวได้ จึงสามารถนำมาใช้ในโอกาสต่อไป อาจใช้เวลาการฟื้นฟู การกำจัด / บำบัด หรือการทดแทนเป็นปี ๆ

หลักการที่ 3 การสงวนของหายาก

ทรัพยากรบางชนิด / ประเภทมีการใช้มากเกินไป หรือมีการแปรสภาพเป็นสิ่งอื่นทำให้บางชนิดของทรัพยากร / สิ่งแวดล้อม ถ้าปล่อยให้มีการใช้เกิดขึ้นแล้ว อาจทำให้เกิดการสูญพันธุ์ได้ จำเป็นต้องสงวนหรือเก็บไว้เพื่อเป็นแม่พันธุ์หรือตัวแม่บทในการผลิตให้มากขึ้น จนแน่ใจได้ว่าผลผลิตปริมาณมากพอแล้ว จึงจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

หลักการอนุรักษ์ทั้ง 3 หลักการนี้มีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน กล่าวคือ ต้องใช้ร่วมกันตั้งแต่การใช้ทรัพยากรต้องพิจารณาให้ดีกว่า จะมีทรัพยากรใช้ตลอดไปหรือไม่ ถ้าใช้แล้วทรัพยากรใดมีความเสื่อมโทรมเกิดขึ้น หรือสิ่งใดใช้มากเกินไปจำเป็นต้องมีการสงวนหรือเก็บรักษาเอาไว้จะเห็นได้ว่า ขั้นตอนของทั้ง

3 หลักการจะผสมผสานกันเสมอแต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ พฤติกรรมในการปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อรักษาความหลากหลายทางชีวภาพให้คงอยู่ต่อไปซึ่งสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ของจังหวัดสมุทรสงคราม คือ การพัฒนาให้จังหวัดเป็นศูนย์กลางการพักผ่อน และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางแม่น้ำลำคลองระดับชาติ ปฏิบัติด้านนี้ทำให้ชาวจังหวัดสมุทรสงครามรักถิ่นกำเนิด อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมดั้งเดิมรวมทั้งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์จังหวัดสมุทรสงคราม คือ “เป็นเมืองแห่งอาหารทะเลและศูนย์กลางกึ่งแม่น้ำ ผลไม้ปลอดภัยจากสารพิษ ศูนย์กลางการพักผ่อนและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางแม่น้ำลำคลองระดับชาติ ดินแดนแห่งประชาชนรักถิ่นกำเนิดอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมอันดีงาม”

5.7 ข้อเสนอแนะ

แนวทางการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพบริเวณริมคลอง

1. การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ควรเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ และชุมชน โดยภาครัฐสนับสนุนในด้านงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ การแจ้งข่าวสาร ร่วมกับผู้นำชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพมากขึ้นกว่าเดิม รวมทั้งอธิบายให้ทราบถึงผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการที่ทุกคนในชุมชนให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ และควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
2. การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยการจัดชมรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ และควรดำเนินการเป็นรูปธรรม และเปิดโอกาสให้มีเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมอนุรักษ์ และร่วมติดตามประเมินผล
3. การปลูกฝังให้ประชาชนในชุมชนเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าจากการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพทั้งชนิดของนก และพันธุ์ไม้ชายคลองที่เป็นถิ่นอาศัยของนกประจำถิ่นและนกอพยพ โดยการอบรมลูกหลาน ทั้งนี้ผู้นำชุมชน ต้องเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม และเก็บข้อมูลความหลากหลายชนิดของนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง เพื่อนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เพื่อนำมาจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเส้นทางล่องเรือชมธรรมชาติ
4. การจัดกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ควรเลือกจัดในช่วงเวลาที่ประชาชนส่วนใหญ่มีเวลาว่างจากการทำงาน จะได้สะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่
5. หน่วยงานภาครัฐและผู้นำชุมชนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนช่วยกันสอดส่องดูแลในการร่วมมือกันรักษาฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติด้านความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่นของตนเอง
6. การจัดกิจกรรมศึกษาและสำรวจชนิด ปริมาณ และถิ่นอาศัยของชนิดนกและสัตว์อื่นๆ ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรในแต่ละปี

7. การขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการเรือ และผู้ประกอบการรีสอร์ท ให้ช่วยกันรักษาภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อมของพื้นที่ชายคลองและรักษาความสะอาดของลำคลอง
 8. การร่วมมือกันประชาสัมพันธ์นักท่องเที่ยวในการรักษาธรรมชาติของริมคลอง และรักษาความสะอาดของลำคลอง
 9. การรณรงค์ให้ชาวสวนผลไม้ร่วมมือกันทำสวนผลไม้ปลอดสารเคมี เพื่อรักษาถิ่นอาศัยของชนิดนกในท้องถิ่น
 10. การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการก่อตั้งกลุ่มเยาวชน เข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อม เช่นการจัดเก็บขยะในลำคลอง การปลูกต้นไม้ริมคลอง การแปรรูปขยะ เป็นต้น
 11. การให้โอกาสประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของโครงการหรือทุกกิจกรรมของโครงการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการจัดการฝึกอบรมเสริมความรู้ให้กับคนท้องถิ่น
 12. การส่งเสริมผู้นำท้องถิ่น เป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการทำความเข้าใจกับชุมชนในเบื้องต้น
 13. การศึกษาสภาพการณ์ของพื้นที่ ศักยภาพของพื้นที่ ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากร เพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจในการออกแบบวางแผนพัฒนาโครงการได้อย่างเหมาะสม การจัดกิจกรรมให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 14. การติดตามและประเมินผลความก้าวหน้า เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ในการตัดสินใจปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลงไป
- ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป
1. ควรศึกษามีการสร้างเครือข่ายในการเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับฐานทรัพยากรธรรมชาติด้านความหลากหลายทางชีวภาพเกี่ยวกับชนิดนกและพันธุ์ไม้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง
 2. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของชาวสวนผลไม้ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ
 3. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการเรือและผู้ประกอบการโฮมสเตย์ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 4. ควรศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพกับกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ

5. ควรศึกษาพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะและน้ำทิ้งจากบ้านเรือนเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพบริเวณริมคลอง
6. ควรศึกษาแนวทางเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ริมคลองในพื้นที่จังหวัดอื่นๆ
7. ควรศึกษาแนวทางเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่สวนผลไม้ปลอดสารเคมี